
PRISJEĆANJA NA DRUŽENJE I SURADNJU S JOŽOM SKOKOM

(Autobiografska crtica)

Ivan Zvonar, Varaždin

Svaki neočekivani odlazak prijatelja, a posebno suputnika i supatnika po jednom specifičnom prostoru, u polustoljetnom, tek povremeno mirnijem, razdoblju, priziva uspomene i sjećanja.

Bilo je to davne 1957. godine kada sam, po završetku petogodišnje učiteljske škole u Čakovcu dobio svoje prvo radno mjesto u međimurskom selu Marija na Muri (danas je to, hvala Bogu, ponovo Sveta Marija).

Vodio sam IV. razred, ali samo do kraja prvog polugodišta, a tada sam bio pozvan na odsluženje vojnog roka. Služio sam osamnaest mjeseci (srećom u Beogradu) jer mi je ujak bio svećenik, pa nisam mogao biti uključen u „školu rezervnih oficira“.

Kada sam u svibnju 1959. došao na redovno, vojničkom terminologijom rečeno - odsustvo, svratio sam u školu u Mariji na Muri raspitati se kakve su mogućnosti da me, po povratku iz vojske, ponovo prime na radno mjesto učitelja. Tu sam saznao da je prije godinu dana bila provedena temeljita reforma osnovne škole (jedina od kasnijih dvadesetak koja je zaživjela i dala rezultate). Ukinute su sedmoljetke, nadomjestak za nekadašnju nižu gimnaziju, i niži tečajni ispiti (male mature), uveden je osmi razred, a osnovno je osmogodišnje školovanje postalo obvezatno za sve učenike do navršene petnaeste godine. Time je svako veće međimursko selo dobilo cjelovitu osmogodišnju školu. Najveći je problem bio nedostatak odgovarajućeg nastavničkog kadra, što će potrajati još dugi niz godina.

Direktor škole mi je rekao da će me rado primiti na posao pod uvjetom da pristanem predavati hrvatski i njemački jezik. Nisam dugo razmišljao. Pristao

sam jer mi je bilo stalo da se odmah po odsluženju vojnog roka i zaposlim. Tako je 1. rujna 1959. počeo moj kontinuirani četrdesetpetogodišnji nastavnički rad.

Jednog sam jutra našao na stolu u zbornici prvi broj časopisa *Međimurska revija* (Izdavač je bio Zavičajni klub studenata Međimurja. Kasnije su, nažalost, bila tiskana samo još dva broja.). Otvorivši ga, naišao sam na tekst tada još studenta Zvonimira Bartolića *Prilog historiji govora Međimurja* (prvi njegov članak objavljen tiskom) i na pregršt pjesama koje je potpisao Joža Skok. Ime mi nije govorilo ništa, ali su tim rječitije bile pjesme, posebno ona *Svjetiljke u daljini*, o kojoj često razmišljam i danas.

Svjetiljke u daljini

Nisam od onih, koji kažu:

-Kola života vuć je lako.-

Čemu da moje riječi lažu?

Bilo je dana kad sam plako.

Ali da nisam slomljen pao

kada se život crnim čini,

bilo je stoga, što sam znao

svjetiljke naći u daljini.

Uskoro nakon toga stigao je i poziv iz Čakovca na jednodnevno savjetovanje za nastavnike hrvatskog jezika osnovnih škola. Predavači će biti Đuro Novak, moj bivši profesor iz Učiteljske škole, i Joža Skok, tada profesor pri Ekonomskom tehnikumu (tako se zvala srednja ekonomska škola).

Posredno sam saznao da je upravo taj Joža Skok autor pjesama u *Međimurskoj reviji*, pa sam sa zanimanjem otišao na savjetovanje da upoznam i jednog pjesnika.

Profesor Novak je govorio o sintaksi padeža, a profesor Skok o naglasnom sustavu hrvatskoga književnog jezika (začudo, ne tada obvezatnog hrvatskosrpskog).

Skokovo je predavanje bilo koncizno, s mnogo izvrsno izabranih primjera, što je nastavnicima, tada još mahom učiteljima, umnogome pomoglo pri čitanju tekstova iz čitanaka za više razrede osnovne škole, koji su svi bili akcentuirani.

Budući da sam nešto ranije ozbiljno porječkao s jednim od rijetkih nastavnika sa završenom višom pedagoškom školom oko toga je li pravilniji komparativ pridjeva čist čistiji ili čišći (kolega je tvrdio čišći), iskoristio sam priliku i zapitao

profesora Skoka imaju li naglasci kakvog utjecaja na stupnjevanje pridjeva.

Spremno je odgovorio: „Da, kod jednosložnih pridjeva koji imaju samo silazne naglaske. Ako je naglasak kratak, npr. čist, pŭn, stŕm, komparativni je nastavak – iji, dakle čistiji, pŭniji, stŕmiji. Ako je naglasak dug, npr. cŕn, plāv, žŭt, komparativni je nastavak –ji, koji najčešće izaziva i druge glasovne promjene.“

Bilo mi je, dakako, drago što sam u spomenutoj diskusiji ja bio u pravu (danas je ipak dopušten i oblik čišći).

Služaj je htio da godinu dana kasnije sretnem profesora Skoka na autobusnom kolodvoru u Varaždinu. Ja sam se vraćao iz gradske knjižnice s punom torbom posuđenih knjiga u tada već svoje rodno mjesto Donji Vidovec, kamo sam bio premješten (po potrebi službe, protiv svoje volje) 1961. godine, a profesor Skok je putovao u Čakovec. Autobus je već bio postavljen, ali zaključan. Tada se odnekud stvorio kondukter, otvorio je vrata i počeo vikati: „Silazi gore! Silazi gore!“

Profesor Skok se nasmijao i rekao: „Vidite, kolega, kakva je naša jezična kultura.“

Odgovorio sam: „Druže profesore, nema potrebe da se uzbuđujete. To je Zagorac, pa nikad niste načistu je l’ misli ozbiljno ili namjerno ide na živce.“

U autobusu smo sjeli jedan pored drugoga, a profesor me zapitao koje časopise prima škola pri kojoj radim. Rekao sam da radim u višim razredima i da primamo pedeset primjeraka *Modre laste*. Bilo mu je, dakako, drago jer je taj list bio jedina ozbiljna konkurencija *Malim novinama* koje su istovremeno izlazile u Gornjem Milanovcu.

Na pitanje čemu mi tolike posuđene knjige, odgovorio sam da uz rad studiram na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Po izrazu sam njegova lica vidio da je pomalo skeptičan i da ne vjeruje u povoljan ishod. Srećom, ovaj put nije bio u pravu.

Kasnije smo se sretali na više savjetovanja pri Pedagoškoj akademiji u Čakovcu.

U tom trenutku nitko nije mogao pretpostaviti da će naše slučajno poznanstvo kasnije prerasti u plodnu znanstvenu suradnju.

Sve je počelo ozbiljnije 2000. godine kad me urednik čakovečkoga Književnog časopisa *Reči rieč* Stjepan Hranjec zamolio da napišem prikaz dviju Skokovih knjiga: antologije *Ogenj reči* (bila je objavljena 1986. u brojevima IV. – VI. časopisa *Kaj*) i antologije *Rieči sa zviranjka*, objavljene u posebnoj knjizi 1999. godine.

Budući da sam već duže vrijeme sustavno pratio znanstveni rad Jože Skoka, sa zadovoljstvom sam prihvatio priliku da detaljnije analiziram oba djela, a stvarni je moto za moj prikaz predstavljala priređivačeva napomena u prvom od njih

da: „... ova antologija polazi od načela ravnopravnosti kajkavskog pjesništva, a posebno od načela višestoljetnog kontinuiteta kajkavske pjesničke riječi.“

Ogenj reči je doista bila prva antologija koja je ukazala na kontinuirano trajanje kajkavske poetske riječi od njezinih početaka do sastavljačeva vremena.

Antologija *Rieči sa zviranjka*, pak, donosi čitavostoljetni pregled kajkavske poetske produkcije.

Profesor Skok je pročitao moj tekst i zahvalio mi posebnim pismom u kojem ističe zadovoljstvo „naglašenom objektivnošću prikaza“.

Prvi je dio 18. sveska *Radova* Zavoda za znanstveni rad Varaždin, objavljen 2007. godine, bio posvećen tekstovima Jože Skoka.

Budući da broj stranica pojedinih članaka nije bio ograničen, ja sam iskoristio priliku i napisao vrlo opširan prikaz njegova, po mom osobnom sudu najkompleksnijeg, djela: *Kajkavski kontekst hrvatske književnosti*, objavljenog 1985. godine.

Radi se o cjelovitoj znanstvenoj osnovi od koje bi valjalo poći svako ozbiljnije proučavanje kajkavske usmene i pisane književnosti, a djelo je, već po našoj ustaljenoj praksi, prošlo gotovo nezapaženo.

Moja se suradnja s profesorom Skokom posebno intenzivirala pri nastajanju još uvijek iznimne *Varaždinske trilogije* koju čine knjige *Garestinski hortus verbi* (2012.), *Garestinski panopticum* (2013.) i *Varaždinski gartlic rieči* (2014. - recenzenti Ivan Zvonar i Božica Pažur) te drugog dijela mojeg *Pregleda povijesti kajkavske usmene književnosti – Vinko Žganec i njegovo doba* (2016. – recenzenti Joža Skok i Alojz Jembrih).

Upravo je časopis *Kaj* objavio više Skokovih prikaza mojih i mojih prikaza njegovih knjiga.

A tada me, pred sam kraj kolovoza ove godine, profesor Skok telefonom zamolio da mu pošaljem cjeloviti zapis balade o pastiru i tri vještice nastao prema kazivanju prosjaka Martina iz Kotoribe (mjesto za koje je rodbinski vezan i sam profesor Skok). Godinama sam poznavao tog čovjeka pa sam već prije skupio podatke za njegovu biografiju. Obećao sam profesoru da ću mu to poslati prvom prilikom, ali da 2. rujna imam referat na znanstvenom skupu u Krapini.

Na pitanje zašto i on ne dolazi u Krapinu, doslovce mi je odgovorio: „U dobroj sam kondiciji i rado bih došao, ali me nitko nije pozvao.“

Ja sam mu već 3. rujna poslao obećani tekst, a tada mi je, nepuni tjedan nakon toga, stigla vijest o njegovoj nenadanoj smrti. Nepredvidivi su putovi gospodnji.

Ljudi umiru, ali djela ostaju, pa i ona nedovršena.

U Varaždinu na Dan sv. Luke evanđelista.